

УДК 78.07:159.925

DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2024-2-1>

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ ДМШ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПО КЛАСУ ГІТАРИ

Водяний Артем Олександрович

магістр музичного мистецтва,

викладач по класу гітари

Дитячої музичної школи № 1 імені М. В. Лисенка

ORCID ID: 0009-0005-7526-7724

e-mail: ssoeh@ukr.net

Роль музичного інтелекту в розвитку людини важко переоцінити, саме тому в даній статті процес навчання в дитячій музичній школі по класу гітари розглядається з точки зору підпорядкування основній ідеї – практичному формуванню в учнів музичного інтелекту.

В статті висвітлено шляхи становлення понять «інтелекту» та «музичного інтелекту», згідно з теорією множинних інтелектів Г. Гарднера; конкретизовані музичний зміст та структура музичного інтелекту, розглянуто його функціонування; досліджено вплив музичного інтелекту на інші інтелекти; зроблена спроба дати визначення музичного інтелекту як інтерактивної системи музичних здібностей людини.

Акцентовано увагу на тому, що заняття в ДМШ по спеціальності (по інструменту) можна віднести до індивідуально-центричної освіти. На цих заняттях вчитель має можливість максимально позитивно впливати на організацію і корегування результату процесу навчання, враховуючи індивідуальні особливості кожного учня.

Основою процесу формування музичного інтелекту є розвиток музичного слуху, відчуття ритму та музичної пам'яті учня, що потребує системного підходу. Персональний вплив вчителя повинен бути захоплювальним, базуватися на спільній взаємодії при вирішенні конкретних завдань в творчій атмосфері. В даній роботі проаналізовані індивідуальні заняття з класичної гітари з врахуванням особливостей цього інструменту.

В статті звернено увагу на вихованні в учнів культури музичного сприймання, розуміння музичних стилів і задуму автора. Це досягається, зокрема, відповідним підбором репертуару з врахуванням технічних та емоційно-психологічних можливостей учня. Музичний інтелект особистості є основою процесу сприймання музики. Музика – це «грунт», на якому може зростати духовне, творче єство учня. Слухаючи та виконуючи музичні твори, дитина набуває нових знань та уявлень про світ.

Отже, становлення і розвиток музичного інтелекту особистості як її творчого потенціалу – одне з основних завдань музичного навчання та виховання.

Пропонована стаття стимулює вибір навчання в музичній школі та звертає увагу педагогів на розглянуті проблеми.

Ключові слова: інтелект, теорія множинних інтелектів, музичний інтелект, музичні здібності, формування музичного інтелекту, дитяча музична школа.

FORMATION OF MUSICAL INTELLIGENCE OF CHILDREN'S MUSIC SCHOOL STUDENTS IN THE GUITAR CLASS

Artem Vodiany

Children's music school №1 named after M. Lysenko

The role of musical intelligence in human development is difficult to overestimate, that is why in this article the process of learning in a children's music school in the guitar class is considered from the point of view of subordination to the main idea – the practical formation of musical intelligence in students.

The article highlights the ways of formation of the concepts of "intelligence" and "musical intelligence", according to the theory of multiple intelligences of H. Gardner; the musical content and structure of musical intelligence are specified, its functioning is considered; the influence of musical intelligence on other intelligences was investigated; an attempt is made to define musical intelligence as an interactive system of human musical abilities.

Attention is focused on the fact that classes at the DMSH in the specialty (on the instrument) can be attributed to individual-centric education. In these classes, the teacher has the opportunity to positively

influence the organization and adjustment of the learning process, taking into account the individual characteristics of each student.

The basis of the process of forming musical intelligence is the development of musical hearing, a sense of rhythm and musical memory of the student, which requires a systematic approach. The personal influence of the teacher should be encouraging, based on joint interaction when solving specific tasks in a creative atmosphere.

In this work, individual lessons on the classical guitar are analyzed, taking into account the features of this instrument.

The article draws attention to the education of students in the culture of musical perception, understanding of musical styles and the author's idea. This is achieved, in particular, by the appropriate selection of the repertoire, taking into account the technical and emotional and psychological capabilities of the student. The musical intelligence of an individual is the basis of the process of music perception.

Music is the "soil" on which a student's spiritual, creative being can grow. By listening to and performing musical works, the child acquires new knowledge and ideas about the world.

Therefore, the formation and development of a person's musical intelligence as his creative potential is one of the main tasks of musical education and upbringing.

The proposed article stimulates the choice of studying in a music school and draws the attention of teachers to the problems under consideration.

Key words: *intelligence, theory of multiple intelligences, musical intelligence, musical abilities, formation of musical intelligence, children's music school.*

Постановка проблеми. В останні роки в усьому світі зростає популярність особистісно зорієнтованого навчання, індивідуально-центричної освіти як «школи майбутнього» (Гарднер, 2004, с. 73–82), яка передбачає вивчення та подальший розвиток інтелектуального профілю особистості для досягнення максимального освітнього ефекту в кожному конкретному випадку.

Поява теорії множинного інтелекту американського психолога Говарда Гарднера (Gardner, 1983), як нової світоглядної системи інтелектуального розвитку людини, дає можливість означити музичний інтелект як автономний об'єкт дослідження, зокрема, встановити його музичний зміст, структуру та особливості функціонування. В інтелектуальному розвитку особистості, в складному процесі взаємозв'язків її інтелектів саме музичний інтелект відіграє особливу роль.

У зв'язку з цим, окремої уваги і вивчення потребують питання формування музичного інтелекту на практиці під час навчання учнів в дитячій музичній школі, зокрема в процесі опанування інструменту гітара.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічною основою статті є сучасні наукові дослідження про інтелект особистості (Г. Гарднер, Л. В. Засекіна, Е. Л. Носенко, Н. В. Коврига та ін.), про нові підходи в організації освіти в контексті теорії множинного інтелекту (Г. Гарднер, М. Г. Гусак, та ін.), наукові дослідження в галузі музичної психології (О. Я. Ростовський, О. О. Ільченко, Я. В. Сверлюк, В. Волощук, І. Волощук, В. Шепотько та ін.), про музичну освіту школярів (О. Я. Ростовський, О. П. Щолокова, О. О. Гумінська та ін.), про методичні аспекти формування і розвитку музичних здібностей (О. Я. Ростовський), про принципи та педаго-

гічні умови навчання мистецтва (Г. М. Падалка, В. Д. Шульгіна та ін.).

Дослідження інтелекту людини залежать від розвитку галузей науки, пов'язаних з вивченням її розумової діяльності, тому, з часом, змінюються підходи і уточнюються визначення.

Мета статті – проаналізувати процес виокремлення категорії музичного інтелекту в історичному контексті розвитку наукових досліджень про інтелект людини; дослідити структуру, музичний зміст, особливості функціонування музичного інтелекту, зокрема, його зв'язки з іншими інтелектами особистості; розглянути процес навчання учнів в дитячій музичній школі по класу гітари з позиції формування музичного інтелекту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «інтелект» (intelligence) ввів англійський вчений Ф. Гальтон вкінці 19 століття, спираючись на наукові праці Ч. Дарвіна про еволюцію (Gardner, 1983). Саме з ім'ям Ф. Гальтона та його послідовників Дж. Кеттелла і А. Біне пов'язані розвиток апарату кількісного оцінювання інтелектуальних здібностей та формування тестологічного підходу до тлумачення сутності інтелекту (Засекіна, 2005, с. 13). Надалі розроблялися різні теорії організації інтелекту: теорія загального інтелекту Ч. Спірмена, теорія первинних розумових здібностей Л. Терстоуна, моделі структури інтелекту Дж. Гілфорда і Г. Айзенка та ін. (Засекіна, 2005, с. 12–16). Проте, ці теорії підходу до поняття інтелекту не охоплювали багато видів діяльності людини, особливо тих, які не можна було поміряти чи оцінити числом, наприклад, різні види мистецтва, зокрема музику і музичну діяльність.

У широкому контексті під поняттям **інтелект** розуміють усю пізнавальну здатність людини – відчуття, сприйняття, пам'ять, уявлення, мислення.

У вузькому – загальну здатність індивіда пізнавати світ і розв'язувати проблеми, що визначають успішність у певному виді діяльності.

Відступ від класичного розуміння інтелекту лише як здатності до абстрактного мислення пов'язаний, в першу чергу, з дослідженнями американського психолога Говарда Гарднера (Засекина, 2005, с. 13). Зауважуючи, що не може бути єдино можливої та незаперечної класифікації видів людського інтелекту на всі часи, вчений стверджує, що існує потреба в більш якісній класифікації, ніж та, що є зараз. Таку можливість дають результати розвитку наук на сьогоднішній час (Gardner, 1983). В Передмові до видання 2004 року Г. Гарднер пише, що його *метою було знайти місце для мистецтва в рамках академічної психології*.

За Гарднером, потрібно виділяти ті види інтелектів, які сприйнятні в даному культурному середовищі, емпірично обумовлені і задовільняють певним біологічним та психологічним умовам- критеріям. Були обгрунтовані 8 критеріїв і проаналізовані найновіші досягнення медицини та комп'ютерної діагностики, котрі стосуються досліджень розумової діяльності людини (Gardner, 1983, с. 165–173). Вчений стверджує, що «інтелект – це здібності розв'язувати проблеми або створювати продукт, який володіє цінністю у визначеній або декількох культурах»; це «відмінна риса всіх людських істот»; це «якість, на основі чого люди відрізняються один від одного»; це «спосіб виконання людиною визначеної задачі із врахуванням своїх інтересів» (Gardner, 1983, с. 16). В своїй класифікації він виділив 7 основних відносно автономних інтелектів, а через 20 років додав ще 8-й інтелект. Отже, ця класифікація включає такі інтелекти людини: лінгвістичний, музичний, логіко-математичний, просторовий, тілесно-кінестетичний, особистісний (міжособистісний та внутрішньоособистісний), натуралістичний або природний.

«Новими» видами інтелектів, які неможливо було поміряти або оцінити числом і які вперше були виділені окремо, є музичний, особистісний, тілесно-кінестетичний, просторовий та натуралістичний інтелекти.

В природі інтелектів закладено, що кожен з них діє за своїми програмами і має окрему біологічну основу. Не має змісту порівнювати окремі види інтелектів за всіма характеристиками. Про інтелект потрібно думати як про потенціал – «для людини, наділеної інтелектом, немає ніяких перешкод, щоб його використати» (Gardner, 1983, с. 176).

Отже, в 1983 році Г. Гарднер вперше в історії науки ввів музичний інтелект в систему інтелектів людини, стверджуючи, що кожна людина, яка свідомо відчула вплив музики, може маніпулю-

вати висотою, ритмом і тембром, щоб майстерно займатися різними видами музичної діяльності, включаючи спів, гру на музичних інструментах або написання музики. Він виділяє домінуючі сторони музичного інтелекту- сприйняття звуків, запам'ятовування мелодій і ритмів, спів, слухання музики, гра на музичних інструментах та основні його складові – відчуття висоти звуку (або мелодії) і ритму, – звуки, які звучать на певній частоті і згруповані за певною системою. Наступним за значенням є тембр- характерна особливість звуку (Gardner, 1983, с. 230–231). Як зазначає вчений, музичний талант виявляє себе значно раніше, ніж обдарованість у інших сферах людського інтелекту. Двомісячний малюк здатний правильно повторити тон, гучність, мелодійну канву маминої пісні, а з чотирьох місяців – імітувати ритмічну структуру, вловлюючи ці аспекти швидше, ніж основні характеристики мови.

Однією з найактуальніших проблем музичної освіти є осмислення проблеми музичних здібностей та їх розвитку. В музичній психології до основних музичних здібностей відносять: ладове чуття (здатність відчувати емоційну виразність звуковисотного руху); музично-слухові уявлення (здатність звуковисотного відображення мелодії); чуття ритму (здатність активного рухового переживання музики, відчуття його відтворення). Крім того, до комплексу музичних здібностей дослідники відносять музичну пам'ять і музичне мислення (Ростовський, 2011).

Розвиток музичних здібностей – це безперервний процес, який охоплює всі стадії музичного розвитку особистості і відповідно всі вікові етапи її розвитку. Первинною природною основою здібностей людини є її задатки. При цьому здібності – це результат розвитку задатків, до якого останні входять як передумова. Природжені задатки є постійною властивістю і сталою якістю особистості.

Питання професійних музичних здібностей детально досліджені в монографії О. Ільченка, Я. Сверлюка (Ільченко, Сверлюк, 2004). Здібності відповідають за легкість і швидкість набуття певних знань, вмінь чи навичок і вони є набутими. Здібність існує тільки в розвитку, що здійснюється в процесі певної практичної діяльності. Вони не тільки проявляються в певній діяльності але і створюються в цій діяльності.

Музичні здібності взаємопов'язані між собою, кожна здібність змінюється, набуває якісно нового характеру в залежності від наявності і ступеня розвитку інших здібностей. Отже музичні здібності, з одного боку, – це розвинені певною мірою природжені задатки, а з іншого боку – придбаний досвід музичної діяльності на базі тих самих задатків.

В процесі будь-якої музичної діяльності між різними музичними здібностями виникають певні зв'язки, на що вказують науковці, тому можна вважати, що музичний інтелект в процесі функціонування має ознаки системи. Таке твердження не суперечить твердженню Гарднера про те, що кожен з автономних інтелектів необхідно сприймати як окрему систему зі своїми власними правилами (Gardner, 1983, с. 175).

Логічно вважати, що основні музичні здібності є основою музичного інтелекту. Це той базовий музичний потенціал, з якого здійснюється подальше формування і розвиток музичного інтелекту. Складові музичного інтелекту не є інертним «складом здібностей», а утворюють певну систему із своїми внутрішніми зв'язками взаємовпливів, яка здатна взаємодіяти, «прокладати шлях» при вирішенні конкретних завдань будь-якого виду музичної діяльності.

Підсумовуючи, зробимо спробу сформулювати, як визначення, поняття музичного інтелекту: музичний інтелект – це інтерактивна система музичних здібностей людини, які організовано взаємодіють при вирішенні конкретних музичних завдань.

Отже, в процесі розвитку музичних здібностей в практичній музичній діяльності відбувається формування музичного інтелекту, підвищується його рівень. Музичні інтелекти любителя музики та професійного музиканта суттєво відрізняються саме за рівнем їх розвитку.

Музичні заняття формують музичний інтелект особистості. При цьому стимулюється розвиток інших інтелектів, в залежності від виду музичної діяльності. Цей розвиток відбувається через зв'язки, які створюються між музичним інтелектом та іншими інтелектами при умові, що ці зв'язки активні. Так, наприклад, вивчення музичної теорії, відчуття співвідношень і пропорцій звуків і нот і т.п., – встановлюють зв'язки з логіко-математичним інтелектом; гра на музичному інструменті розвиває тонку моторику пальців, що пов'язано з тілесно-кінестетичним інтелектом і т.д. За влучним висловлюванням Гарднера, яке базувалося на дослідженнях роботи головного мозку відповідними технічними засобами, коли музикант грає – «в нього світиться вся голова», тобто активно працюють всі ділянки мозку, які «відповідають» за різні інтелекти. Це демонструє той факт, що в процесі музичної діяльності беруть участь не тільки музичний, але й всі інші інтелекти.

Отже, особливість музичного інтелекту полягає саме в тому, що в процесі його розвитку відбувається розвиток всіх інших інтелектів. Жоден інтелект, крім музичного, такою особливістю впливу на всі інші інтелекти не володіє. Ця обставина ще раз доводить корисність для розвитку

дитини музичних занять, зокрема підтримує ідею навчання в музичній школі.

Формування музичного інтелекту є багатограним, складним і детально ще не дослідженим процесом, на цю тему ще немає окремих методичних посібників, а музична школа – це перша сходинка на цьому шляху і тому надзвичайно важлива. О. Я. Ростовський висловлює думку про те, що оволодіння навичками музичної діяльності повинно бути засобом музичного розвитку, а не самоціллю і найактуальнішими проблемами музичної освіти школярів вважає «забезпечення художньо-творчого розвитку учнів» (Ростовський, 2011, с. 183). І хоча ці тези автора безпосередньо стосувалися викладання музики в загальноосвітній школі, вони абсолютно корисні і для вирішення відповідних проблем власне в музичній школі. Особливість навчального процесу в музичній школі полягає в тому, що навчання гри на музичному інструменті є суто індивідуальними заняттями, на яких викладач має всі можливості для виконання основного завдання учителя: «створення умов для вияву учнем своїх творчих можливостей і здібностей» (Ростовський, 2011, с. 184).

Процес навчання гри на інструменті потрібно побудувати так, щоб, за висловом німецького композитора, музиканта і педагога Карла Орфа, «не віднадити дітей від музики». Дитина, яка поступила в музичну школу, має певний рівень музичного інтелекту і мотивацію до занять. Викладачу дуже важливо налагодити співпрацю з учнем через духовну спільність та співпереживання, враховуючи вікові психологічні особливості та характер кожного учня, щоб зберегти і посилити їхню початкову мотивацію до музичних занять. Як наголошує Г.М. Падалка: «Основа досягнення позитивної атмосфери мистецького навчання – щирість у взаємовідносинах» (Падалка, 2008, с. 162).

Музичні заняття на інструменті можна віднести до індивідуально-центричної освіти, що дає можливість вчителю максимально враховувати і розкривати індивідуальність учня. Ставлячи певну мету на кожному занятті, пам'ятаємо про основні правила дидактики – доступність та системність в процесі занять і керуємося основними принципами навчання мистецтва – цілісності, культуровідповідності, естетичної спрямованості та індивідуалізації (Падалка, 2008, с. 149).

Кожен музичний інструмент має свої неповторні особливості, однак є спільні етапи процесів їх освоєння. Майбутня виконавська майстерність безпосередньо залежить від правильної посадки за інструментом, отже, з перших уроків слідкуємо за постановкою і роботою рук, за посадкою взагалі, особливо в молодших класах, до тих пір, поки учень не засвоїть всіх нюансів, щоб самому правильно працювати з інструментом.

Знайомство учня з нотами доцільно починати з вивчення тривалостей нот, пояснення таких понять як такт, розмір такту, доля, кількість долей в такті. На перших заняттях з інструментом у класі класичної гітари учню потрібно дати чітке розуміння октав на інструменті і на нотному стані, обговорити особливості звучання нот на гітарі. Після знайомства із знаками альтерації, корисно «пройти» кожен струну, називаючи ноти і октави. В подальшому, це допоможе швидко самостійному «знаходженню» нот на грифі в запропонованих творах, покращить читання нот з листа і дасть можливість в майбутньому грати з листа прості п'єси. Суттєво, щоб цей процес відбувався через розуміння, а не через запам'ятовування, незважаючи на затрачений для цього час. Саме на такому підході наголошує Г. Гарднер в своїй ідеї про «створення освіти, яка базується на розумінні, а не запам'ятовуванні» (Гарднер, 2004, с. 219). На початку навчання, поки учень «не чує» помилки в зіграній ноті, потрібно допомогти йому логічно виправити це – вирахувати, знайти правильну ноту і зіграти. З часом, в учнів з'являється інтуїтивне відчуття консонансів і дисонансів на інструменті, що свідчить про наявний процес формування ладового чуття і розвитку музичного слуху.

Плануючи музичне заняття на інструменті, пам'ятаємо про «правило трьох «з»» – *зацікавлення, захоплення, задоволення*, адже це – елементи мотивації учня до навчання. Щоб учень «втягнувся», необхідно, щоб музичні заняття його приваблювали, були доступними і цікавими. Учневі дуже суттєво отримати задоволення від свого результату, навіть самого маленького, від усвідомлення своєї значущості, від спілкування з викладачем і з музичним мистецтвом. Розбираючи кожен такт твору, звертаємо увагу на тривалості нот, встановлюємо ритмічний малюнок звучання за допомогою, наприклад, «прохлопування». Учень відчуває ритм кожного такту і музичного твору взагалі. З кожним тактом відчуття ритму покращується.

Підбираючи твори для виконання, даємо можливість учневі вибрати той твір, який йому більше до вподоби, це підтримує мотивацію до його вивчення, що є важливим. Також корисним є короткий аналіз твору, розповідь про автора, спільне обговорення характеру твору, придумання відповідного образу, який зрозумілий учневі. В подальшому це полегшить виконання твору і стане основою для розвитку образного мислення та формування музичного світогляду учня. Як зауважує О. Я. Ростовський: «Методика музичного навчання з перших кроків має орієнтувати дітей на осмислення інтонаційно-пластичних витоків музики, самостійну інтерпретацію художнього світу твору. Вчитель може

допомагати їм у цьому, але не повинен підмінювати роботу їх власної думки». (Ростовський, 2011, с. 184).

В процесі навчання гри на гітарі особливу роль відіграє якісне звуковидобування. З часом учень навчиться відрізнити звучання нот в різних позиціях звуковидобування. Так, наприклад, звучання на грифі гітари є більш м'яким, ніжним, бархатним. Навпаки, звучання біля підструнника є більш різким, дзвінким, пронизливим, а звучання в межах резонаторного отвору є збалансованим. Ця різниця в звучанні дає можливість отримувати різні тембральні відтінки при виконанні переважно класичних творів на гітарі, що, зокрема, розвиває тембральний слух учня. Також корисно відвідувати концерти виконавців на різних інструментах, зокрема, концерти в межах музичної школи різних музичних відділів.

Поряд із розвитком музичного слуху і ритму для формування музичного інтелекту важливим є розвиток музичної пам'яті. До видів музичної пам'яті відносять: слухо-образну, емоційну, конструктивно-логічну і рухо-моторну пам'ять. Як правило, в дітей швидше розвивається рухо-моторна пам'ять. Аналізуючи твори, в яких є повтори або аналогії з окремими змінами, звертаємо на це увагу учнів. В подальшому це полегшує процес запам'ятовування творів, розвиваючи зокрема конструктивно-логічну пам'ять. Чим більше музичних творів грає учень напам'ять, тим сильніше розвивається його музична пам'ять.

Для успішного навчання, особливо в молодших класах, необхідна підтримка найближчого оточення дитини, як організаційна так і духовна. Якщо музична освіта дітей стає родинною цінністю, підтримується і заохочується, – це сприяє успішній реалізації всіх планів і очікувань.

Як наголошує О.Я. Ростовський: «Чільне місце у сучасній музичній педагогіці посідає проблема формування музичного сприймання школярів» (Ростовський, 2011, с. 195). Розвиток музичного інтелекту впливає на формування музичних смаків, на вміння слухати музику, відчувати красу, гармонію. Щоб полюбити музику, навчитися її сприймати, дитина повинна мати досвід сприймання музичних творів різних епох і стилів, повинна звикнути до її інтонацій. Важливо використовувати повноцінну в художньому відношенні музику, насамперед класичні та народні твори, враховуючи вікові особливості. Корисним є те, щоб певні музичні заняття були в колективі, це відповідає особливостям дитячої виконавської діяльності. Зокрема, це виконання музичних творів в дуєті чи ансамблі. «Не можна нав'язати учневі конкретний образ, не порушивши природи музичного сприймання. Неможливо «вкласти» в учня особисте став-

лення до музики, як неможливо відчувати «за нього», адже формування музичного сприймання – це процес становлення його унікальності й особистісної неповторності» (Ростовський, 2011, с. 183).

Вплив на свідомість людини музичного інтелекту особливий – сила музики, ритму і звуку здатна змінювати настрій, викликати національну гордість, почуття патріотизму, виражати почуття глибокої любові чи втрати. Музична діяльність, музичне мистецтво сприяє моральному становленню людини, формування її як особистості. Недостатність загальної культури, несформова-

ний музичний смак ведуть до знецінення духовних цінностей та ідеалів.

Висновки. Отже, до занять в музичній школі по освоєнню інструменту, до прикладу, класичної гітари варто відноситись як до процесу поступового системного формування музичного інтелекту учня, використовуючи при цьому всі позитивні сторони індивідуального, особистісно зорієнтованого навчання. Це відповідає твердженню О. Я. Ростовського: «Не можна навчати музиці «взагалі», не задумуючись про кінцеву мету, про той ідеальний стан, до якого слід підвести учня» (Ростовський, 2011, с. 183).

Література:

- Гарднер Г. (2004). Множинні інтелекти. Теорія у практиці. Хрестоматія. К.: Мегатайп. 288 с.
 Gardner H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
 Засекіна Л. В. (2005). Структурно-функціональна організація інтелекту. : Острог. 370 с.
 Ростовський О.Я. (2011). Теорія і методика музичної освіти. – метод. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан. 640 с.
 Ільченко О. О., Сверлюк Я. В. (2004). Методологічні проблеми професійної музичної освіти. Рівне.: Перспектива. 200 с.
 Падалка Г. М. (2008). Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін К.: Освіта України. 274 с.

References:

- Gardner, H. (2004). *Mnozhynni intelektu. Teoriia u praktytsi. Khrestomatiia* [Multiple Intelligences. Theory in Practice. A Reader]. K.: Mehataip. 288 s.
 Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
 Zasiiekina, L. V. (2005). *Strukturno-funktsionalna orhanizatsiia intelektu* [Structural and functional organization of intelligence]. : Ostroh. 370 s.
 Rostovskyi, O. Ia. (2011). *Teoriia i metodyka muzychnoi osvity* [Theory and Methodology of Music Education]: Navch. – metod. posibnyk. – Ternopil: Navchalna knyha-Bohdan. 640 s.
 Ilchenko, O. O., Sverliuk, Ya. V. (2004). *Metodolohichni problemy profesiinnoi muzychnoi osvity* [Methodological Problems of professional music Education]. Rivne.: Perspektyva. 200 s.
 Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva. Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin* [Pedagogy of Art. Theory and teaching Methods of artistic Disciplines]. K.: Osvita Ukrainy. 274 s.